

سیاست کیفری نظام حقوقی ایران در قبال پولشویی و تاثیر آن بر اقتصاد

(تاریخ دریافت ۱۳۹۹/۰۶/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۰/۰۲/۱۲)

محمد قاسم کریمی ورکی^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آیت الله آملی، آمل، ایران

موسی اسلامی ورکی

کارشناسی ارشد مدیریت مالی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائم شهر، قائم شهر، ایران

چکیده

پولشویی از جمله بسترهای وقوع جرایم اقتصادی مختلف از سوی بزهکاران کلان و شرکت هاست؛ زیرا ناشی از فعالیت های اقتصادی ناسالم بوده و نقش اساسی در ترغیب یا تسهیل فعالیت بزهکاران یا تقویت جرایم سازمان یافته دارد. پولشویی به عنوان یکی از جرایم سازمان یافته، نقشی موثر در تداوم جرایم دارد؛ در واقع مرتکبان جرایم پولشویی نه تنها از طریق پولشویی می توانند از عواید فعالیت های مجرمانه بهره مند شوند، چه بسا در ادامه ی فعالیت های غیرقانونی نیز می توانند سرمایه گذاری کنند. پولشویی به عنوان یک فرآیند پیچیده و دراز مدت به پردازش عواید حاصل از فعالیت های مجرمانه به منظور پنهان کردن یا تغییر ظاهر منشاء قانونی پول مرتبط می باشد و شامل سه مرحله جایگذاری، لایه چینی و یکپارچه سازی است فلذا قانونگذار ایرانی در قانون مبارزه با پولشویی و آیین نامه اجرایی آن راهکارهایی را مطابق با کنوانسیون مریدا به منظور پیشگیری از جرم پولشویی و مبارزه با آن مد نظر قرار داده است که از شأن جمله می توان به شناسایی مشتری، نگهداری سوابق و اطلاعات، گزارش معاملات مشکوک، ایجاد واحد اطلاعات مالی، اتخاذ تدابیر نظارتی بر عملیات مالی و

^۱ نویسنده مسئول

بانکی، آموزش کارکنان موسسه برای شناسایی و مقابله با جرم پولشویی، کنترل و نظارت بر ارزهای خارجی و... اشاره کرد. از سوی دیگر، جمهوری اسلامی ایران که از شکل گیری تا به امروز همواره با تحریم ها و مشکلات اقتصادی مواجه بوده و این تهدیدهای بالفعل اقتصادی، وضعیت معیشتی مردم را با چالش های مختلفی روبه رو کرده و نظام نیز مصمم است اقتصاد تک محصولی و مبتنی بر درآمد نفت را متحول کرده و به سمت عدم وابستگی به نفت حرکت کند. موضوع اقتصاد مقاومتی یک راهکار و یک نقشه راه سازنده است که مقام معظم رهبری معتقد است یکی از راه های عبور از مقاطع حساس و سرنوشت ساز کنونی، جدی گرفتن اقتصاد مقاومتی است. در این حالت جرم یابی مؤلفه های ضعیف کننده اقتصاد مقاومتی امری ضروری است که مبانی فقهی مؤلفه هایی مانند پولشویی در این خصوص مهم به نظر می رسد. در این حالت چالش های پیش روی جرم یابی برای پولشویی در حقوق ایران نیاز به یک عملکرد دقیق مبتنی بر استنادات قانونی جهت تقویت اقتصاد مقاومتی دارد.

مقدمه

اصطلاح پولشویی به فرآیندی اطلاق می شود که از طریق آن، پول کثیف یعنی پولی که از طریق فعالیت های مجرمانه عاید شده است آن چنان تغییر پیدا می نماید که به یک پول مشروع تبدیل شده به نحوی که هیچ منشاء مجرمانه ای از آن وجود نداشته باشد. پولشویی جرمی ثانویه، سازمان یافته و فراملی است. پولشویی فرآیند تبدیل پول های نامشروع ناشی از فعالیت های غیرقانونی و نامشروع به پول های تمیز، مشروع و قانونی است که اقتصاد زیرزمینی، نظام اداری ناسالم و غیرکارآمد و نظام مالی فاقد سیستم نظارتی قوی، بستری مناسب برای ارتکاب آن محسوب می شود. با اینکه در وهله نخست، پولشویی یک جرم مالی است، می تواند به عنوان یک جرم اقتصادی مشمول جرایم علیه امنیت اقتصادی جامعه تلقی شود. پولشویی سازمان یافته و فراملی این ایده را تقویت می کند، زیرا در برخی موارد، پولشویی چنان اهمیت پیدا می کند که می تواند تهدیدی جدی علیه امنیت اقتصادی یک جامعه محسوب شود (حیدری، ۱۳۷۰). بنابراین پولشویی یکی از معضلات اساسی در اغلب نظام های حقوقی و اقتصادی می باشد. در سطح بین المللی و جهانی، تصویب کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جانیات سازمان یافته فراملی ۲۰۰۰ پالرمو تلاشی موثر برای مقابله با پولشویی های سازمان یافته ی فراملی بوده است. در ایران با تصویب قانون مبارزه با پولشویی ۱۳۸۶ فلسفه ی تصویب آن در کنار نواقص قابل توجهی که سعی در جبران آن با آیین نامه های مختلف برآمد، اما به لحاظ کیفرگرایی با این اقدامات مخرب نظام اقتصادی چندان قابل توجه نبوده است. به همین دلیل در سال ۱۳۹۷، اصلاحیه ی این قانون با تحولات قابل توجهی، درعین احیای پیشگیری افتراقی از جرم پولشویی و بازتعریف دقیق اصطلاحات مختلف، کیفردهی به این رفتارها را موضوع بازنگری قابل توجهی قرار داد. در دین مقدس اسلام یک سری قواعد و اصولی وجود دارد که جرم انگاری پولشویی را در یک نظام دینی به حسب ظاهر به چالش می کشاند و از مالکیت فردی و جمعی حمایت میکند. از جمله این امارات و اصول میتوان بازار(سوق) مسلمین را برشمرد (آذری راد، ۱۳۹۰). بازار در مبانی فقهی براساس

سیره عقلا این موضوع تأکید شده است که اموال موجود در بازار مسلمین در صورت احتمال اینکه شفاف عرضه نشود احتمال دزدی، سرقت و همچنین مخفی سازی مالی جهت تقلب دارد (آلن فرانس، ۱۳۹۳). از سوی دیگر استقرار سیره مسلمین و مؤمنین بر اینکه معاملات باید به دور از هر گونه حرامی باشد، به عنوان عنصر اصلی حلال بودن معاملات به شمار می رود که برگرفته از استنادات قرآنی است. این موضوع می تواند در نهایت سبب ایجاد یک روحیه مقاوم اقتصادی در بین مسلمانان شود؛ به عبارتی می توان گفت که براساس مبانی بیعی در فقه اسلامی ایجاد معاملات شفاف مالی زمینه های هر نوع عمل مجرمانه، پنهان کردن پول که امروزه به آن پولشویی گفته می شود را بست و در این حالت مقاوم کردن اقتصاد در مقابل تلاطم ها و بحران هایی که از خارج اقتصاد بر آن تحمیل میشود (دادگر و رحمانی، ۱۳۹۳). یا حتی بحران هایی که از درون اقتصاد ممکن است شکل گیرد، مسئله ای قابل استناد بود. در این حوزه می توان گفت شکل گیری پیشینه اقتصاد تاب آوری در اقتصاد متعارف، ناشی از توجه اقتصاد دانان به اهمیت امنیت و ثبات اقتصادی در کنار رشد و عدالت اقتصادی است که موضوع پولشویی می تواند زمینه های آن را تخریب نماید. نکته مهم در تحلیل ثبات و امنیت اقتصادی، چگونگی تعریف آسیب پذیری های نظام اقتصادی و همچنین راه حل های پیشنهادی ایمن ساز است که برای جلوگیری از پولشویی براساس الگوهای فقهی است. هنگامی که آسیب پذیری و مقاوم سازی از دیدگاه اقتصاد متعارف صورت می گیرد، می تواند زمینه های پولشویی را کاهش دهد (دادگر و رحمانی، ۱۳۹۳). در مقابل، زمانی که پولشویی از منظر اقتصاد اسلامی صورت می گیرد و راه حل های برگرفته از مکتب اقتصادی اسلام ارائه نشود، در نهایت سبب کاهش قدرت اقتصاد مقاومتی می شود. شستشوی عواید ناشی از جرم که موضوع اصلی پولشویی می باشد موجب تقویت قدرت اقتصاد و توان مالی جنایتکاران شده و در نتیجه آنها را برای ارتکاب جرم بعدی آتی و تجهیز خواهد کرد. بر این اساس چنان چه عملیات پولشویی به طور موفقیت آمیز انجام شود این امر می تواند در کشف جنایات اصلی و شناسایی و توقیف مجرمین را غیرممکن یا حداقل با مشکل مواجه کنند و زمینه ارتکاب جرایم بعدی را نیز مهیا و تقویت می کنند (فلاح نژاد، ۱۳۹۶). مطالعات مختلف

در حقوق کیفری ایران نشان از سازمان یافتگی وقوع جرم پولشویی دارد که گاه اباحه ی این پول های اصطلاحاً کثیف با بستر دولتی صورت می گیرد و یا مجوزهای دولتی زمینه ساز وقوع پولشویی را فراهم می سازد. به عنوان مثال اینکه واردات ارز در کشور ایران به دلیل نیاز شدید دولت به ارز خود مصداقی از پولشویی است و این ارز وارداتی تنها در صورتی مشمول محدودیت کیفری تحت عنوان قاچاق قرار می گیرد که شخص وارد کننده ارز از مصادر دولتی - قانونی تعیین شده اقدام به تبدیل ارز نکند. یعنی اساس اقدام مقبول است و تشریفات دولتی عاملی برای شستن ارزها با هر منشأ می باشد. لذا سیاست کیفری در حوزه ی پولشویی مقتضی نظارت، ایجاد اطلاعات مالی و اتخاذ تدابیر پیشگیرانه به عنوان یک کل به هم پیوسته است و سیاستی بدون این اجزا نمی تواند موثر ظاهر شود.

بخش اول: مفهوم شناسی

بند اول: پولشویی

پولشویی معادل فارسی اصطلاح انگلیسی موسوم به " MONEY LAUNDERING " می باشد. معادل فارسی گوناگونی دیگری هم از طرف پژوهشگران و محققان بیان شده است که عبارتند از: «تطهیر پول، شستشوی پول پاک نمایی پول، پاک سازی پول، تطهیر درآمد ناشی از جرم و پاک نمایی اموال ناشی از جرم». ولی شایع و رایج ترین معادل فارسی این اصطلاح، پولشویی است. در زبان عرب نیز معادل های مختلفی چون " تبيضُ الاموال " و "غسيل الاموال" در قبال این اصطلاح انگلیسی " MONEY LAUNDERING " به کار می برند. اما نکته ای که در خصوص معادل های فارسی برای اصطلاح انگلیسی باقی می ماند، نبود وحدت نظر در مورد این معادل ها در بین حقوقدانان می باشد (اسکندری، ۱۳۹۳) یکی از صاحب نظران، پولشویی را بدین نحو تعریف می کند: «تطهیر پول یا پولشویی به مجموعه فعل و انفعالاتی گفته می شود که از سوی مجرمان مرتبط با درآمدهای نامشروع و اعمال مجرمانه، به منظور قانونی جلوه دادن این درآمدها و مخفی نگه داشتن منشأ غیر قانونی آنها به عمل می

آید.» (شمس ناتری، ۱۳۹۰) منظور از پول های کثیف در ادبیات پولشویی، عوایدی است که از فعالیت مجرمانه حاصل شده و به سه گروه پول های آغشته به خون، پول هایی سیاه و پول های خاکستری تقسیم می شود. پول های خاکستری، درآمدهای حاصل از فروش کالا و یا انجام دادن کارهای تولیدی است، ولی از نظارت دولت پنهان می ماند و دولت از آنها بی اطلاع است که معمولاً برای فرار از مالیات این کارها را انجام می دهند. پول های سیاه پول های حاصل از قاچاق کالا است، به طوری که درآمدهای حاصل از قاچاق کالا و شرکت در معاملات پر سود دولتی که خارج از عرف طبیعی در صورت می گیرد، باعث پیدایش این پول می شود پول های آغشته به خون، مربوط به نقل و انتقال مواد مخدر است. همان طور که می دانیم اقتصاد مهم ترین محل آسیب پذیر در رابطه با پولشویی می باشد. در حال حاضر بحران های اقتصادی، بسیاری از کشورهای بزرگ دنیا را در سراشیبی سقوط قرار داده است و البته در این بین اقتصاد ما نیز با توجه به مسائل مختلف اقتصادی، سیاسی و توطئه های بیگانگان از این امر مصون نمانده است، که در این بین رهبر معظم انقلاب اسلامی گزینه اقتصاد مقاومتی را مطرح فرمودند تا به عنوان اقتصاد مقاوم در برابر مشکلات و اقتصاد متحرک و پویا در برابر مشکلات به وجود آمده ایستادگی لازم را از خود نشان دهد. اقتصاد مقاومتی مبتنی بر مبانی نورانی قرآن کریم و اقتصاد اسلامی می باشد، و با تکیه بر آن می توان از مشکلات اقتصادی عصر حاضر رهایی جست. اما جرائم اقتصادی بالاخص پولشویی می توانند این نوع اقتصاد را نیز هدف قرار دهند و تاثیرات سوئی بر آن گذارند و باعث عدم رشد و فعالیت مثبت آن شوند. پولشویی می تواند ریشه های اقتصاد مقاومتی را ذره ذره بخشکاند و باعث شکست آن در برخی حوزه ها گردد.

بند دوم: اقتصاد مقاومتی

واژه اقتصاد در لغت به معنای اعتدال و میانه روی است و در اصطلاح اقتصاددانان، دارای تعاریف مختلف است: بعضی اقتصاد را علم ثروت می نامیدند. بعضی آن را علم رفاه تفسیر کردند. بعضی اقتصاد را علم ثروت و انسان دانستند. از دیدگاه مقام معظم رهبری: «اقتصاد

مقاومتی معنایش این است که ما یک اقتصادی داشته باشیم که هم روند رو به رشد اقتصادی در کشور محفوظ بماند، هم آسیب پذیری اش کاهش پیدا کند. یعنی وضع اقتصادی کشور و نظام اقتصادی جوری باشد که در مقابل ترفندهای دشمنان که همیشگی و به شکل های مختلف خواهد بود، کمتر آسیب ببیند و اختلال پیدا نکند». مقصود از اقتصاد مقاومتی، عبارت است از مدیریت امور اقتصادی به گونه ای که از سرمایه های ملی و مردمی به بهترین شکل استفاده شده و ملت از نظر اقتصادی خودکفا گردیده و به مقاومت در مقابل دشمنان ادامه دهند و توطئه های تحریم و محاصره اقتصادی دشمن را خنثی و بی اثر گردانند.

بخش دوم: انواع پولشویی

پدیده پولشویی در یک کشور لزوماً به عواید به دست آمده از فعالیت های بزه کارانه یا مجرمانه انجام شده در آن کشور محدود و منحصر نمی شود. در واقع، ممکن است عواید به دست آمده از فعالیت های مجرمانه در دیگر کشورهای جهان نیز به کشور مفروض منتقل و در آن شسته شود. بدین ترتیب، چهارگونه قابل شناسایی پولشویی را چنین می توان برشمرد.

پولشویی درونی: شامل پول های کثیف که از فعالیت های مجرمانه و در داخل خاک یک کشور میشود که در همان کشور شسته می شود.

پولشویی صادر شونده: شامل پول های کثیف به دست آمده از فعالیت های مجرمانه که در داخل خاک یک کشور کسب و خارج از آن کشور تطهیر می شود.

پول شویی بیرونی: شامل پولهای کثیف به دست آمده از فعالیت مجرمانه انجام شده در سایر کشورها که در خارج نیز شسته می شود.

پولشویی وارد شونده: که شامل پول هایی که از فعالیت مجرمانه در سایر نقاط بدست آمده و در داخل خاک یک کشور مورد نظر شسته می شود.

بخش سوم: ارکان تشکیل دهنده جرم پولشویی در حقوق ایران

جرم پولشویی نیز مانند سایر جرایم از سه رکن اصلی قانونی، مادی و معنوی تشکیل می گردد که در ادامه بررسی سه رکن مذکور در جرم پولشویی از نظر خواهد گذشت.

بند اول: رکن قانونی

آخرین اراده ی قانونگذار در جرم پولشویی اصلاحیه ی ۱۳۹۷/۷/۳ مجلس شورای اسلامی از قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸۶ است. در این قانون بر مبنای کنوانسیون های بین المللی و قوانین تعداد زیادی از کشورهای دنیا به تعریف جرم پولشویی و تبیین ارکان آن پرداخته شده است. در حقوق ایران به موجب ماده ۲ قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸۶ اصلاحی ۱۳۹۷ جرم پولشویی را در اجزای سه گانه ای تعریف کرده است:

(الف) تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از ارتکاب جرائم با علم ب همنشأ مجرمانه آن.

(ب) تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان یا کتمان کردن منشأ مجرمانه آن با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم از ارتکاب جرم به دست آمده یا کمک به مرتکب جرم منشأ به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نشود.

(پ) پنهان یا کتمان کردن منشأ، منبع، محل، نقل و انتقال، جا به جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.

ماده ۳ این قانون در توضیح عواید حاصل از جرم میگوید «هر نوع مالی است که به طور مستقیم یا غیرمستقیم از فعالیت های مجرمانه به دست آمده باشد...». ماده ۴ این قانون ساختار تشکیل شورای عالی مبارزه با پولشویی به ریاست وزیر امور اقتصادی و دارایی را را تبیین میکند. ماده ۵ و ۶ نهادها و دستگاههای مرتبط را ملزم به همکاری می نماید. ماده ۷ این قانون

راهکارهایی برای پیشگیری بیان داشته و در ماده ۸ به محرمانه و سری بودن اطلاعات مرتبط با پولشویی اشاره دارد. ماده ۹ در مورد مجازات مرتکبین جرم مذکور میگوید: «مرتکبین جرم پولشویی علاوه بر استرداد درآمد و عواید حاصل از ارتکاب جرم مشتمل بر اصل و منافع حاصل (و اگر موجود نباشد، مثل یا قیمت آن) به جزای نقدی به میزان یک چهارم عواید حاصل از جرم محکوم می شوند که باید به حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران واریز گردد». مواد ۱۰، ۱۱، ۱۲ نیز به جنبه شکلی مبارزه با پولشویی اشاره می کنند. به جز قانون مورد بحث که به صورت اختصاصی به جرم پولشویی پرداخته، برخی دیگر از قوانین و مقررات در کشور ما وجود دارد که در زمینه پیشگیری از جرم و در نهایت جرم انگاری پولشویی مورد توجه قرار گرفته است. از مهمترین آنها می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. ماده ۱۴ قانون نحوه ی اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی.

۲. قانون نحوی اجرای اصل ۴۶ قانون اساسی مصوب ۱۳۶۳ مجلس شورای اسلامی

۳. پیمان نامه ۱۹۸۸ وین که به تصویب مجلس نیز رسیده و قابل اجراست؛ در موادی به لزوم مبارزه با شست شوی پول های حاصل از جرایم مواد مخدر اشاره دارد.

۴. ماده ۸۸۸ قانون مجازات اسلامی، هر گونه تحصیل، اخفاء، قبول، و مورد معامله قرار دادن اموال بدست آمده از سرقت را محکوم به مجازات می کند. لازم به ذکر است که تبصره ۵ ماده ۱۹ این قانون نیز به دادستان یا بازپرس یا شخص مجرم را ملزم به استرداد مال ناشی از جرم به صاحب آن و یا ضبط آن اموال به نفع دولت می نماید.

۵. ماده ۳۸ و ۴۰ قانون مبارزه با قاچاق مواد مخدر نیز دستور ضبط اموال یا وسائل نقلیه حاصل قاچاق را می دهد.

۶. ماده ۸ قانون بکارگیری تجهیزات دریافت ماهواره نیز اموال مکشوفه را محکوم به مصادره نموده است.

۷. دیگر قوانین مانند ماده ۱۳ قانون اقدامات تأمینی ۱۳۳۸ و ماده ۴ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری، قانون مبارزه مواد مخدر مصوب ۱۳۶۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام، ماده ۶۲۲ قانون مجازات اسلامی، ماده ۳۱ قانون تعزیرات حکومتی در امور بهداشتی، و ماده واحده قانون تشدید مجازات جاعلین اسکناس نیز به اموال ناشی از این جرایم پرداخته و محکوم به مصادره به نفع دولت یا استرداد به صاحبان می نماید.

بند دوم: عنصر مادی

در مهمترین رکن قانونی جرم پولشویی یعنی قانون مبارزه با جرم پولشویی مصوب ۱۳۸۶ در ماده ۲ در سه بند جداگانه مصادیق مختلف عنصر مادی جرم مذکور را احصا نموده که در ذیل مصادیق مذکور را به طور مفصل مورد بررسی قرار می گیرد..

الف) تحویل عواید حاصل از فعالیت های غیرقانونی

ب) تملک عواید حاصل از فعالیت های غیرقانونی

پ) نگهداری عواید حاصل از فعالیت های غیرقانونی

ت) تبدیل و مبادله عواید به منظور پنهان کردن منشا غیرقانونی

ث) اخفا یا پنهان یا کتمان کردن عواید مجرمانه (ساکی، ۱۳۸۹).

امروزه مرتکب جرایم، از منظر قوانین کیفری اعم از هر شخص حقیقی یا حقوقی پذیرفته شده است و از میان آنها کارکنان دولتی و اشخاص حقوقی بنا بر حدود اختیارات و توانایی های خاصی که دارند، با سهولت هرچه بیشتری مرتکب جرم می شوند. پس منطقاً باید مجازات

شدیدتری که جنبه بازدارندگی داشته باشد، برای آنان لحاظ شود. مواد ۲ و ۹ قانون مبارزه با پولشویی ایران ناظر بر مرتکبان پولشویی است؛ در این قانون کارمندان دولت که از جایگاه خود برای پولشویی سوء استفاده کنند، مورد توجه خاصی قرار نگرفته است، درحالیکه شایسته بود مجازات این افراد تشدید می شد، زیرا کارکنان دولتی بنا به مسئولیت خود اختیاراتی دارند که دیگر افراد از آن بهره مند نیستند و اصولاً جرم توسط آنها ساده تر ارتکاب می یابد. بند ۲ ماده ۱۰ (کنوانسیون پالرمو ۲۰۰۰) نسبت به دولت های متعهد یادآور شده است که در قانون ملی خود برای اشخاص حقوقی در صورت ارتکاب جرم پولشویی مسئولیت کیفری در نظر بگیرند، ولی در قانون ایران در این مورد، حکم خاصی وجود ندارد. سکوت قانون ایران به ویژه در ماده ۲ آن، در خصوص مرتکب پولشویی، دلالت بر آن دارد که میان شخص حقیقی و حقوقی تفاوتی وجود نداشته باشد. ولی اطلاق عبارت "مرتکبین" در ماده ۹ همان قانون، گویای این نظر نیست و وجه غالب عبارت اخیر به اشخاص حقیقی برمی گردد و از ظهور آن نتیجه گرفته می شود که قانونگذار ایران، در زمینه پولشویی چنانچه کنشگر یک شخص حقوقی باشد، مسئولیت کیفری قائل نشده است. با تعیین مجازات قابل اعمال بر اشخاص حقوقی در ماده ۲۰ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و با عنایت به ماده ۱۴۳ همان قانون این خلا برطرف شده، زیرا قانون مجازات اسلامی بر سایر قوانین در موارد سکوت، ابهام و اجمال حاکم است (ساریخانی و فتحی، ۱۳۹۵). یکی از مقدمات ضروری عنصر مادی هر جرمی رفتار شخص مجرم است که برحسب طبیعت و اقتضای انجام هر جرم، قانونگذار آن را توصیف کرده و با قید مجازات، منع می کند. اگر در روشهای جرم انگاری این شیوه علمی مدنظر قانونگذار کیفری قرار نگیرد، از مواردی است که گاه موجب نقض حقوق و آزادی های فردی و اجتماعی می شود و گاه مفری برای مجرمان حرفه ای محسوب می شود (اردبیلی، ۱۳۹۴). رفتار در این جرم مجموعه اقداماتی است که بر روی عایدات ناشی از جرم اولیه انجام می گیرد تا از دید مأموران عدالت کیفری مخفی بماند و آن عایدات مشروع جلوه کند (باقرزاده، ۱۳۸۸).

بند سوم: رکن معنوی (روانی)

پولشویی به عنوان بارزترین مصداق جرایم اقتصادی جرم عمدی به شمار می آید. در جرم مذکور علاوه بر سونیت عام، سونیت خاص نیز لازم است؛ بنابراین کلیه اعمال و اقدامات و رفتارهایی که به عنوان عنصر مادی جرم بیان کردیم مرتکب باید ضمن علم و آگاهی به نامشروع بودن عواید ناشی از جرم و ضمن علم و اطلاع از ماهیت رفتار خویش، با اراده آزاد و اختیار کامل، به انجام آن پردازد در غیر اینصورت به علت عدم وجود سونیت عام، شخص مرتکب جرم پولشویی نخواهد شد. بنابراین هر یک از آنها که به صورت غیر ارادی، سهوی یا در حال خواب و مستی یا تحت اجبار و اکراه انجام گیرد، عنوان جرم پولشویی بر آن صادق نخواهد بود. انجام مصادیق عنصر مادی جرم پولشویی به صورت ارادی و آگاهانه برای تحقق این جرم کافی نیست و علاوه بر آن، مرتکب جرم باید علم و اطلاع داشته باشد که این اعمال را در مورد اموال و عایدات حاصل از جرم انجام می دهد (خوینی، ۱۳۹۶)

سوءنیت خاص جرم پولشویی: انجام مصادیق عنصر مادی جرم پولشویی به صورت ارادی و آگاهانه ب رای تحقق این جرم کافی نیست و علاوه بر آن، مرتکب جرم باید علم و اطلاع داشته باشد که این اعمال را در مورد اموال و عایدات حاصل از جرم انجام می دهد. مقنن در مورد تبدیل، مبادله و انتقال عواید مزبور علاوه بر علم و اطلاع مرتکب از این که این عایدات ناشی از جرم بوده اند قصد مرتکب به منظور پنهان کردن منشأ غیر قانونی آن را نیز لازم دانسته است، که در اینجا عمد خاص یا قصد خاص از جنس انگیزه است؛ یعنی هدف مرتکب از انجام اقدامات فوق بایستی این باشد که منشأ اموال نامشروع پنهان گردد و با فقدان این قصد خاص و عدم احراز آن، موضوع جرم پولشویی منتفی می شود؛ اما این که در عمل هم اقدامات مرتکب باید به این پنهان شدن منجر شود یا خیر؟ به نظر می رسد که قانونگذار به چنین قیدی نظر نداشته است و این موضوع از عبارت «به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی...» به خوبی مستفاد می شود، ولی در مورد اخفاء، پنهان یا کتمان ماهیت واقعی و ... عوایدی که به طور مستقیم یا غیر مستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد بدیهی است که این بخش از

عنصر مادی جرم پولشویی از جمله جرائم مقید است؛ یعنی مرتکب جرم علاوه بر این که باید از منشأ غیر قانونی و مجرمانه عایدات و دارایی های مجرمانه خبر داشته باشد، در عمل نیز باید موفق به اخفاء، پنهان یا کتمان کردن ماهیت واقعی و منشأ آنها نیز بشود و این معنی در ماهیت این عبارات مستتر است؛ یعنی در عمل، اخفاء، پنهان یا کتمان کردن باید اتفاق بیفتد و صرف داشتن چنین قصد و انگیزه ای کافی نیست (ساک، ۱۳۸۹).

بخش چهارم: جرم پولشویی در حقوق ایران

در حقوق ایران، اموال نامشروع که منشأ تحصیل آن امور و مجاری غیرقانونی است، اگرچه بارها در فرآیند پولشویی مورد معامله های به ظاهر صحیح و عدیده نیز قرار گیرد، تطهیر نمی شود. از طرف دیگر مالی که در اثر مکاسب محل تحصیل شود همچون نفس محترمه، مورد احترام خواهد بود. به عبارتی دیگر در حقوق ایران امتیازها و اموالی که علم به منشأ غیرقانونی آن وجود دارد، قابل شست و شو نیست. اما زیان بارترین آثار در اقتصاد کشور نمود پیدا می کند. به نظر می رسد که در مورد کشف و اثبات جرم پولشویی علاوه بر همکاری بانک ها و موسسات مالی، بایستی در زمینه تسهیل اثبات این جرم، بار اثبات را از دوش دادستان برداشته و بر دوش متهم گذاشته شود، زیرا اگر این گونه نباشد اثبات این جرم بسیار مشکل و در برخی موارد غیرممکن می شود (ایزدی، ۱۳۹۳). در پولشویی صدمات زیانبار اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی جبران ناپذیری بر پیکره اقتصاد کشورها وارد می کند. به منظور کنترل، پیشگیری و مقابله با این پدیده، کنوانسیون ملل متحد برای مبارزه با جرائم سازمان یافته فراملی در سال ۲۰۰۰ میلادی به تصویب رسید و جمهوری اسلامی ایران به آن ملحق شد. در این راستا نیز سند همکاری بین المللی به امضا رسید و لایحه مبارزه با پولشویی از سوی دولت تدوین و به مجلس شورای اسلامی تقدیم شد. این لایحه در تاریخ ۲ بهمن ماه ۱۳۸۶ به تصویب رسید و بدین ترتیب، قانون مبارزه با پولشویی لازم الاجرا شد. هدف از تصویب قانون مبارزه با پولشویی، جرم انگاری، پیشگیری قانونی از طریق مراجع و نهادهای مسئول و مبارزه با این پدیده است؛ تا فعالیت اقتصادی جامعه سالم باشد، از ترویج و تحصیل در آمدهای نامشروع

جلوگیری به عمل آید و رشد فعالیت اقتصادی غیر دولتی و سرمایه گذاری بخش خصوصی و تعاونی به منظور اشتغال جوانان و رفع بیکاری تضمین و معیشت شهروندان تأمین شود. به هر اندازه اقتصاد زیرزمینی بیشتر فعال شود و پنهانکاری در جامعه گسترش پیدا کند، اقتصاد سالم از جامعه رخت بر می بندد و انگیزه سرمایه گذاری از بین می رود و امنیت اقتصادی جامعه دچار تزلزل می شود. با این روش می توان از پولشویی جلوگیری کرد و مانع درآمدهای حاصل از فعالیت های مجرمانه شد (حیدری، ۱۳۹۷).

در قوانین قبل از قانون مبارزه با مواد مخدر مجمع تشخیص مصلحت نظام، در لابلای مواد و قوانین مختلف، زمینه هایی از مبارزه با پولشویی به اشکال گوناگون به چشم می خورد اما توجه به این جرم به طور جدی و تا حدودی شفاف، بعد از کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با مواد مخدر و داروهای روان گردان مصوب ۲۰ دسامبر ۱۹۸۸ وین بوده است که بیانگر این است که قوانین ما در پیش بینی چنین جرمی آن هم در قالب مفهوم به عنوان متأثر از این کنوانسیون بوده است، زیرا پیش بینی موادی که مفهوم پولشویی در آن گنجانده شده در قوانین مصوب سال ۱۳۷۶ به بعد بوده است و این در حالی است که کنوانسیون در سال ۱۹۸۸ که برابر با سال ۱۳۶۷ شمسی است، به تصویب رسیده است و کشور ما در تاریخ ۱۳۷۰/۹/۳ با تصویب قانونی تحت عنوان قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با مواد مخدر و داروهای روان گردان مصوب سال ۱۹۸۸ وین به این کنوانسیون پیوست. بعد از شش سال از تاریخ الحاق به این کنوانسیون، به تهیه و تصویب قانونی که مفاد کنوانسیون را در خصوص پولشویی شامل شود، اقدام نمود ولی متأسفانه زمانی که قانون مبارزه با مواد مخدر ۱۳۷۶ در راستای این اهداف به تصویب رسید، از آن به عنوان امری فرعی و در قالب مفاهیمی که می توان آن را پولشویی نامید، اشاره داشته است. به هر حال، فلسفه عدم پیش بینی عنوان جرم پولشویی به طور صریح و ترتب اثر کیفری خاص بر آن پوشیده است. هرچند ایران در سال ۱۳۷۰ به این کنوانسیون ملحق شده است اما هیچ اقدامی به منظور پیش بینی جرائم کیفری در قوانین داخلی برای جرم شناختن مواردی که صراحت در

ماده مذکور به آن تصریح شده است، صورت پذیرفته است. به عبارت دیگر، در حال حاضر، هیچ یک از اقداماتی که در کنوانسیون ۱۹۸۸ به عنوان تطهیر پول از آنها، نام برده می شود، در صورت ارتکاب در ایران، علی رغم الحاق به کنوانسیون ۱۹۸۸ جرم و مستوجب مجازات نیست؛ در نتیجه، بر کردن این خلأ قانونی هر چه زودتر توسط مراجع مرتبط، ضرورتی انکار ناپذیر محسوب می شود (خوئینی و همکاران، ۱۳۹۶).

بخش پنجم: اثر پولشویی بر اقتصاد

به عقیده برخی کارشناسان هراندازه اقتصاد از شرایط رقابتی بیشتر فاصله بگیرد، بستر برای گسترش فعالیت های پولشویی آماده تر و گسترده تر خواهد شد. بنابراین کشورهای در حال توسعه بیشتر از کشورهای پیشرفته برخوردار از نظام اداری و نظارتی قوی، مستعد این پدیده هستند آنچه مسلم است اینکه مهمترین خطر پولشویی، تهدید اقتصاد ملی و غیراجرایی شدن سیاستهای اقتصادی و اجتماعی است. کاهش بودجه دولت از جنبه درآمدهای مالیاتی، نوسان جریان سرمایه، نرخ ارز و نرخ بهره و... سبب می شود که سیاست های اقتصادی، کارآمدی خود را از دست بدهد و بازار رقابت بیش از پیش خارج شده و فعالان اقتصادی و کارآفرینان توان رقابت و سرمایه گذاریهای مولد را از دست بدهند و با این روند بازده اقتصادی در هر مرحله کمتر از قبل گردد. گسترش فساد اداری و رشوه خواری و اختلاس، کاهش اشتغال مولد، اختلال در روند سرمایه گذاری، بی ثباتی و ناپایداری اقتصادی، رشد تورم و افزایش فاصله طبقاتی و... از پیامدهای زیانبار پدیده مضموم پولشویی است که از جنبه های اقتصادی و اجتماعی بروز تنش های گسترده ای در جامعه را سبب می شود. بنابراین در جوامعی که برای نظام بانکی منشأ پول مورد سؤال نیست، منابع حاصل از فعالیتهای غیرقانونی به سهولت می تواند وارد شبکه بانکی شده و تطهیر گردیده و از آن خارج گردد. از آنجایی که پولشویی و فعالیتهای مجرمانه منجر به تغییر درآمدی از سرمایه گذاری های درازمدت بسوی سرمایه گذاری پر خطر و پر بازده کوتاه مدت در بخش تجارت می شود و در این بخش فرار مالیاتی رایج است، اثرات زیانباری بر اقتصاد کلان و برنامه های طویل المدت ملی، خواهد داشت. بر اثر

افزایش پولشویی نرخ رشد تولید ناخالص ملی کاهش می یابد. و همچنان اسباب تخریب بازار مالی، ورشکستگی بخش خصوصی (که بصورت قانونی فعالیت میکنند)، کاهش بهره وری در بخش واقعی اقتصاد، افزایش ریسک خصوصی سازی، تخریب بخش خارجی اقتصاد، بی ثباتی در نرخ های ارز و بهره، توزیع نابرابر درآمد شهروندان و آثار منفی دیگر را فراهم می سازد که همه آنها به نحوی رشد و توسعه اقتصادی را تحت تاثیر منفی قرار میدهد و علاوه بر اثرات مخرب اقتصادی، تأثیر نامطلوب اجتماعی، سیاسی، فرهنگی را سبب می گردد. با توجه به آمارهای جهانی ۵۰۰ میلیارد تا ۱/۵ تریلیون دلار درآمد ناشی از خرید و فروش مواد مخدر و سایر جرایم سازماندهی شده به روشهای مختلف به داراییهای قانونی تبدیل می شود. پولشویی علاوه بر آثار منفی و مخرب اقتصادی، خطرات و هزینه های اجتماعی زیادی نیز به همراه دارد. این پدیده فرآیندی حیاتی برای انجام جرائم مهم و عمده است و امکان گسترش فعالیت های غیر قانونی را فراهم می کند این آثار عبارتند از:

(الف) ایجاد هزینه های بالا برای جامعه (دولت) از جمله تدوین و اجرای قانون در موارد متعدد، هزینه های مراقبت های بهداشتی و درمان (معالجه معتادان برای مبارزه با پیامدهای عمده پولشویی).

(ب) انتقال قدرت اقتصادی از دولت و مردم به بزهکاران است.

(پ) پولشویی، چرخه ی امور اجتماع را به طرف فساد سوق می دهد و مردم را به طرف ارتکاب جرائم متعددی می کشاند.

(ت) تاثیرهای سوء بر فرهنگ جوامع.

(ث) تاثیر بر سلامت اخلاقی جامعه است.

بخش ششم: مسئولیت کیفری دولت در قبال پولشویی در ساختار بین المللی و مبانی آن

در فرهنگ جامع نوین، مسئولیت به معنای شایسته بازخواست بودن آمده است (سیاح، ۱۳۷۳). در فرهنگ معین، واژه مسئول به معنای چیزی خواهش شده یا کسی که فریضه ای بر ذمه دارد که اگر عمل نکند از او بازخواست می شود، تعبیر شده و مسئولیت به معنای مسئول بودن و موظف بودن به انجام امری است (معین، ۱۳۶۲). در اصطلاح مسئولیت کیفری، مسئولیت مرتکب جرمی از جرایم مصرح در قانون را گویند و شخص مسئول به یکی از مجازات های مقرر در قانون خواهد رسید. متضرر از جرم، اجتماع است، بر خلاف مسئولیت مدنی که متضرر از عمل مسئول، افراد می باشند (جعفری لنگرودی، ۱۳۸۳). برخی نیز آورده اند «وقتی فردی به اعمالی مبادرت می کند که طبق قانون، جرم شناخته شده است و این اعمال یا با قصد مجرمانه انجام می شود و یا با خطای کیفری ممزوج می شود، قانون، بزهکار را در نظر جزایی مسئول می شناسد و او را مستوجب مجازات یا اقدامات تأمینی می داند. (نوربها، ۱۳۸۳) دکتر ولیدی ضمن تعریف مسئولیت کیفری به نوعی الزام شخص به پاسخگویی آثار و نتایج نامطلوب پدیده جزایی یا جرم، تصریح می کند که از دیدگاه کیفری، ارتکاب جرم یا هر نوع تخطی از قوانین و مقررات جزایی تنها و به خودی خود موجب مسئولیت کیفری نیست بلکه برای مسئول شمردن مرتکب جرم به جهت اخلاقی و اجتماعی و قابل سرزنش دانستن وی شروطی همچون نشأت گرفتن وقوع جرم از میل و اراده آگاهانه مرتبط، حاکی بودن جرم از سوءنیت مرتکب یا خبط و خطای او و همچنین وجود قابلیت انتساب بین جرم و فاعل ضروری است (ولیدی، ۱۳۸۳) ریموند گسن، جرم شناس فرانسوی، معتقد است: اصطلاح مسئولیت کیفری، معانی مختلفی دارد؛ معنای مورد نظر ما در اینجا (جرم شناسی حقوقی) دلالت بر مفهومی دارد که در پرتو آن می توان یقین کرد که چه اشخاصی باید جوابگوی نقض قانون کیفری باشند، معنای این الزام چیست و محتوای آن کدام است و دامنه آن تا کجاست؟ حقوق کیفری تحقیقی هر کشور سازمان خود را بر اصل نسبتاً پیچیده مسئولیت کیفری استوار می سازد (گسن، ۱۳۷۰) به طور کلی می توان گفت الزام شخص به پاسخگویی در قبال تعرض به دیگران، خواه به جهت حمایت از حقوق فردی صورت گیرد و خواه به منظور دفاع از جامعه، تحت عنوان «مسئولیت کیفری» یا «مسئولیت جزایی» مطرح می شود. با

این وجود، در هیچ یک از قوانین جزایی چه در گذشته و چه در حال حاضر، ماهیت حقوقی و تعریف مسئولیت کیفری به طور مشخص بیان نشده است. به هر حال، مسئولیت کیفری نوعی الزام شخصی به پاسخگویی آثار و نتایج نامطلوب پدیده جزایی یا جرم است. از دیدگاه کیفری، ارتکاب جرم یا هر نوع تخطی از قوانین و مقررات جزایی به تنهایی و به خودی خود موجب مسئولیت کیفری نیست، بلکه برای این که مرتکب جرم را از نظر اخلاقی و اجتماعی مسئول و قابل سرزنش و مجازات بدانیم لازم است که شرایطی با هم جمع شوند که عبارتند از:

۱. وقوع رفتار مجرمانه که از میل و اراده آگاهانه مرتکب آن نشأت گرفته باشد و نحوه پندار، کردار و جریان تصمیم گیری او را مشخص کند.

۲. عمل مجرمانه ای که با اندیشه، قصد و میل مرتکب، در عالم خارج تحقق یافته است باید حاکی از سوءنیت مرتکب یا ناشی از خبط و خطای او باشد.

۳. برای این که مرتکب جرم را مسئول بشناسیم، علاوه بر اراده ارتکاب و سوءنیت یا تقصیر جزایی، باید بین جرم انجام یافته و فاعل آن، قابلیت انتساب موجود باشد.

به طور کلی، هرکسی که با علم و اطلاع دست به ارتکاب جرم میزند لزوماً مسئول شناخته نمی شود، بلکه علاوه بر تحقق اراده ارتکاب و سوءنیت یا تقصیر جزایی، باید دارای اهلیت و خصوصیات فردی متعارفی باشد تا بتوان وقوع جرم را به او نسبت داد. در نتیجه، وقتی انسان از نظر کیفری مسئول شناخته می شود که مسبب حادثه ای باشد؛ یعنی بتوان آن حادثه را به او نسبت داد. پس مسئولیت کیفری، محصول نسبت دادن و قابلیت انتساب است. مقصود از قابلیت انتساب آن است که بر مقامات قضایی معلوم شود که فاعل جرم، از نظر رشد جسمی، عقلی و نیروی اراده و اختیار، دارای آنچنان اهلیتی است که می توان رابطه علیت بین جرم انجام یافته و عامل آن برقرار کرد. در حقیقت مسئولیت کیفری از نتایج مستقیم انتساب جرم

به فاعل آن احراز می شود و از این جهت به طور مختصر می توان گفت مسئولیت کیفری قابلیت انتساب و اسناد عمل مجرمانه است.

بخش هفتم: کشمکش های مقابله با پولشویی در نظام حقوقی ایران

بند اول: ضعف در پیاده سازی قضایی در طبقه بندی مشتریان

بر اساس توصیه های گروه ویژه اقدام مالی ضوابط شناسایی مشتری باید مبتنی بر ریسک باشد. بر این اساس سختگیری و دقت در پذیرش مشتری باید متناسب با مشخصات و پیشینه حرفه ای وی باشد. در این راستا کنترل های مورد نیاز از سوی بانک یا مؤسسه اعتباری باید بر اساس انواع ریسک باشد: از جمله ریسک مشتری، ریسک محصول یا خدمتی که به مشتری ارائه می شود و ریسک منطقه فعالیت بانک یا مؤسسه اعتباری ارائه دهنده خدمت به مشتری. رویکرد ریسک مدار مالی می تواند نظم دهی قابل توجهی به بازار مالی و کنشگران مقابله با پولشویی در پی داشته باشد.

بند دوم: عدم انسجام عملی به سیاست کیفری واحد

با توجه به اینکه نهادها و سیاست حاکم بر هر کدام متفاوت است ممکن است عدم انسجام و یکپارچگی در عملکرد این نهادها، سیاست کیفری پیاده شده را ناهماهنگ و نامتناسب با ویژگی های جرم پولشویی نمایان سازد. اینکه پولشویی به موجب تبصره ماده ۳۶ قانون مجازات اسلامی یکی از جرایم اقتصادی است. از یک سو هم بایستی سیاست های سختگیرانه و امنیتی حاکم بر این جرایم را به دوش بکشد و هم سیاست های مدیریت مدار مالی موردنظر در قانون مبارزه با پولشویی را تأمین کند. چنانچه این رویکرد دو وجهی با اقتضائات جامع خود تأمین نگردد، می تواند تشتت عملی مبارزه با این جرم را رقم زند. در این زمینه از جمله می توان به ماده ۴ قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد اشاره کرد. طبق این ماده به منظور پیشگیری از شکل گیری فساد طبق تعریف ماده ۱ این قانون، وزارت اطلاعات موظف است نقاط مهم و آسیب پذیر در فعالیت های اقتصادی دولتی و عمومی مانند معاملات

و قراردادهای بزرگ خارجی، سرمایه گذاری های بزرگ، طرح های ملی و نیز مراکز مهم تصمیم گیری اقتصادی و پولی کشور در دستگاه های اجرائی را در صورت وجود گزارش موثق و یا قرائت معتبر مبنی بر تخلف یا سوءعملکرد، با کسب مجوز قضایی لازم پوشش اطلاعاتی کافی و مناسب بدهد.

نتیجه گیری

اولین گام در مقابله با این مشکل تدوین قوانین و مقررات و اتخاذ تدابیر و شیوه های مناسب است. بدیهی است که دولت ها باید برای مبارزه با پول شویی، یک سری از قوانین و مقرراتی را که به پول شویی مجال می دهند، تغییر دهند و همچنین با پیگیری یکسری از سیاست ها به مبارزه با پول شویی بپردازند. برای تدوین سیاست های ضد پول شویی، تهیه گزارشات آماری دقیق مورد احتیاج می باشد. سپس باید به تدوین و تصویب قانون ضد پولشویی پرداخته شود. در بسیاری از کشورها، با استفاده از توصیه های فنی صندوق بین المللی پول، قوانینی را که بانک های مرکزی، بانک های تجاری و ارزی توسط آنها اداره می شود، صورتبندی کرده اند. برای این منظور، باید قوانینی برای بانکداری تصویب گردد که کلیه بانک ها و شعب خارج آنها را از پول شویی دور سازد. یکی از عوامل مهم و اساسی در پیشگیری از جرایم اقتصادی در میان نهادهای رسمی و غیررسمی اعم از عمومی و غیر عمومی - توسعه و تقویت قانون گرایی است. از لوازم توسعه و تقویت قانونگرایی در کشور ما وجود مراجع و نهادهای نظارتی است. امروزه وجود جرایم اقتصادی در کشور آن هم در سطح کلان یک واقعیت غیر قابل انکار است که برای پیشگیری، به مراجع و نهاد های مقتدر واحد نیاز هست ولی به دلیل وجود نهادهای مختلف برای پیشگیری از جرایم اقتصادی یک سردرگمی اجرائی وجود دارد لذا مجلس شورای اسلامی به عنوان مرجع قانون گذاری در وقت مناسب و به تدریج نسبت به نسخ قوانین پراکنده و انحلال مراجع ناکارآمد اقدام نموده و با تصویب قوانین موثر و تقویت نهادی بر اساس منافع و مصالح نظام، از جرایم اقتصادی به صورت عملی نه در حد شعار پیشگیری و برخورد نمایند.

- اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی به منظور فاصله گرفتن از اقتصاد دولتی و ایجاد فضای سالم رقابتی در اقتصاد.
- برگزاری سمینارها و نشست های مشترک بین استان های کشور و سایر کشورها.
- برای عموم مردم پدیده پولشویی و آثار زیانبار آن ناشناخته است لذا می توان از طریق رسانی جمعی به صورت مستند این پدیده شوم را به تصویر کشید.
- اصلاح ساختار مالیاتی کشور و جلوگیری از فرار مالیاتی پولشوها.
- با توجه به این که بانک ها و مؤسسات مالی نقش بسزایی در کشف و مبارزه با پولشویی دارند، لذا آموزش کارکنان بانک و اصلاح قوانین بانکی نقش مؤثری در توسعه ی مبارزه با پولشویی و اجرای هر چه مؤثرتر و سریع تر دستورالعمل های مربوطه در بانک دارد.
- فقدان قوانین و مقررات مناسب برای ایجاد مؤسسات مالی.
- باید نحوه معاملات اقتصادی را شفاف و نحوه نظارت ها را قانونمند کرد.
- درآمدها و مخارج باید شفاف شود، اگر چه محدودیت هائی ایجاد می نماید.
- عدم فروش ارز، اوراق بهادار، چک های مسافرتی و غیره به مشتریانی که برای بانک شناخته شده نیستند.
- اگرچه قاچاق مواد مخدر مهمترین جرم منشأ پولشویی است، اما براساس یک توافق نظر عمومی، نباید پولشویی به جرائم مرتبط با مواد مخدر محدود شود. بانک ها و دیگر مؤسسات مالی باید مشتریان خود را بشناسند یعنی به طور منظم اطلاعات و مدارکی در مورد هویت واقعی اشخاص که با آنها فعالیت تجاری داند و مالکان ذی نفع سپرده های آنان، دریافت و بررسی کنند.

در پایان باید متذکر شد، اسلحه ی مهم برای مبارزه با پولشویی همکاری جهانی است. زیرا پولشویی فراملی و بی مرز بوده و در مراحل نیاز به همکاری با سایر کشور می باشد.

منابع و مآخذ

خسروی، عبدالحمید، ۱۳۸۹، پول شویی و راهکارهای مبارزه با آن، گنجینه معرفت فصلنامه اقتصاد اسلامی

پولشویی در فقه و حقوق کیفری ایران، حمید سلیمانی، ناشر: اندیشه عصر - ۱۶ مهر، ۱۳۹۳

آرین، محمد، ۱۳۸۴، تحلیل و نقد نظام قانونی بر جرم پولشویی در ایران، صص ۱۳-۱۵

رهدار پور، حمید، ۱۳۸۶، تحلیل حقوقی - اقتصادی جرم پول شویی در حقوق کیفری ایران، فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی لرستان، سال پنجم، شماره ۴

شمس ناتری، ابراهیم، ۱۳۸۲، سیاست کیفری ایران در قبال تطهیر پول، مجموعه سخنرانی ها و مقالات همایش بین المللی مبارزه با پولشویی

عباسی، محمدرضا، ۱۳۹۱، پولشویی در حقوق ایران، تهران، انتشارات آرمان علم

خوئینی، غفور، مسجدسرای، حمید، کبیری، سهیل، ۱۳۹۶، درنگی در جرم انگاری پولشویی، مطالعات فقه و حقوق اسلامی، سال نه، شماره ۱

سلیمانی، حمید، عبداللهی نژاد، کریم، ۱۳۸۹، بررسی مبانی فقهی جرم پولشویی، مجله مطالعات فقه و حقوق اسلامی، شماره ۳

لارنت، چین، مک دوئل، جان، ۱۳۹۲، پیشگیری از پولشویی و تامین تروریسم: راهنمای عملی برای ناظران بانکی، مترجم کشتکار، مریم، نشر تاش

